

Галина Білавич, доктор педагогічних наук,
професор кафедри початкової освіти
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИМІРІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Стаття присвячена проблемі професійної підготовки майбутніх філологів засобами інформаційних технологій у контексті сучасних викликів. Наведено чинники, які актуалізують питання цифровізації вищої освіти. Окреслено вимоги до практико орієнтованої філологічної підготовки українського студентства, удосконалення ініомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів. Запропоновано ефективні методи, форми використання ІКТ в освітньому процесі майбутніх філологів.

Ключові слова: професійна підготовка; майбутні філологи; цифровізація вищої освіти; інформаційні технології; дистанційне навчання; ініомовна освіта; національно-мовна особистість; виклики війни; мовна компетентність.

Табл. 1. Літ. 11.

Halyna Bilavych, Doctor of Sciences (Pedagogy),
Professor of the Primary Education Department,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PHILOLOGISTS THROUGH THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES

The article is dedicated to the problem of professional training of future philologists using information technologies in the context of modern challenges such as globalization, integration processes, war, migration of students abroad, distance learning, quarantine restrictions due to the spread of the COVID-19 coronavirus infection, etc. In times of war, the digitization of higher education is expected to contribute in various ways to ensure that students have everything they need for acquiring knowledge, and prospective students have the motivation to enroll in domestic higher education institutions (HEIs). This issue is of national significance. The factors that promote the development of digitization in higher education are outlined. The State Standard for the specialty 035 Philology is analyzed, which regulates the professional training of future philologists. Educational-professional programs (EPP) of HEI faculties are examined, providing a list of competencies and learning outcomes. The conclusion is drawn that the leading aspect of professional training for future philologists in the modern world is scientific and cultural interaction, with information and computer technologies (ICT) being a crucial means of realization. It is emphasized that certain aspects, such as digitization of philological education, ecology/normativity of the Ukrainian scientific language, etc., do not receive sufficient attention in EPPs. Typical language mistakes found in students' scientific texts are presented. The importance of a practice-oriented approach in the professional training of future philologists is emphasized. Effective methods and forms of using ICT in the educational process of future philologists are proposed. A list of electronic resources that future philologists should master during their studies at HEIs to become competitive professionals is provided. Using the example of studying specific courses, the article demonstrates how ICT should be applied to editing scientific texts. The significance of using ICT in solving specific tasks related to translation is underscored.

Keywords: professional training; future philologists; digitization of higher education; information technologies; distance learning; foreign language education; national-language personality; challenges of war; language competence.

Актуальність проблеми. Розвиток вищої освіти в Україні характеризується поступом інформаційних і комп'ютерних технологій (ІКТ), який можна окреслити терміном “цифровізація” освіти. Упровадження цифровізації вищої освіти, активний розвиток дистанційного навчання, свого часу спричинений поширенням коронавірусної інфекції COVID-19, а сьогодні – ще й викликами війни, ці та інші чинники позначаються на ефективності здійснення професійної підготовки фахівців будь-якої галузі, зокрема й філологічної. З огляду на це актуалізується необхідність формування у майбутніх випускників закладів вищої освіти (ЗВО), окрім ключових компетентностей, інформаційної

культури, комп'ютерної грамотності. Професійна підготовка фахівця-філолога у стінах ЗВО передбачає використання системи сучасних ІКТ у контексті специфіки змісту фахової підготовки [9]. Уміння студентів-філологів користуватися комп'ютером у процесі розв'язання професійних завдань означає не тільки набуття ними відповідних компетентностей для успішного здійснення професійної діяльності, а й їхню пристосованість до умов життя, що постійно змінюються.

Погоджуємося з думками дослідниці В. Босої про необхідність реформування професійної підготовки майбутніх філологів “з урахуванням розвитку сучасного інформаційного простору науки та

інформаційного середовища кожного з напрямів підготовки, а також співвідношення її офлайнних та онлайнних сегментів”, з огляду “на глобальні пандемічні кризи, що визначають особливості теорії та методики професійної освіти в Україні та світі”, позаяк фахова діяльність філолога “постійно перебуває у просторі рідномовної та іншомовної взаємодії”, під час якої відбувається обмін, накопичення, передача інформації “у вигляді ідей, думок, рішень, даних”, тому ця взаємодія “має виражений інформологічний характер” [5, 232; 6]. Проблема професійної підготовки майбутніх філологів актуалізується і в контексті активних інтеграційних процесів, пов’язаних, окрім іншого, і з міграційними процесами українських студентів за кордон у зв’язку з воєнними діями на території України (2022–2024). За словами очільника Освітнього комітету Верховної Ради С. Бабака, станом на вересень 2023 р. 10–15 % студентів (130–150 тис. осіб), за приблизними підрахунками, перебувають за кордоном [10].

Через повномасштабну війну багато випускників, старшокласників (потенційних студентів) вимушено покинули Україну, чимало з них вступили до закордонних ЗВО і продовжують навчатися в українських вишах. Тому, як ніколи, актуалізується проблема доступу до якісної української вищої освіти за умов війни. Цифровізація вищої освіти, дистанційне навчання за таких обставин покликані вселяти сприти тому, щоб студенти мали все необхідне для здобуття знань, а абітурієнти – мотивацію до вступу до вітчизняних вишів. Ця проблема набуває державного значення: якщо діти, які, за різними оцінками, від 1 до 1,2 млн перебувають за кордоном, не повернуться в Україну, це спровокує не тільки масштабні демографічні втрати, а й втрати інтелектуального потенціалу українства, відсутність потреби зв’язків з Україною. З огляду на глобалізаційний вимір вищої освіти в конструктивний комунікативний діалог культур, країн, регіонів, континентів активно вступають здобувачі вищої освіти для розв’язання не тільки освітніх, а й різних життєвих проблем. Під таким кутом зростають вимоги до філологічної підготовки (насамперед іншомовної освіти) українського студентства, стає нагальною потреба в практико орієнтованій філологічній освіті, необхідність удосконалення іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів. На це орієнтують і вимоги Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти (1997) [8], ключовий документ “План дій щодо створення єдиного європейського індикатора провідних компетентностей” (The European Indicator of Language Competence) [11] та ін.

Аналіз останніх досліджень. Різні аспекти професійної підготовки майбутніх філологів у ЗВО є предметом вивчення українських учених (В. Биков, О. Бігич, Н. Бідюк, В. Бобрицька, В. Боса, Л. Гарапко, М. Іконнікова, Т. Куценко, С. Кутова, М. Івані-

лішин, М. Пентилюк, Т. Полонська, С. Процька, О. Семенов, М. Сідун, Л. Тишаківа, В. Шуляр та ін.), з-поміж них у вимірі нашого наукового пошуку на особливу увагу заслуговують праці В. Бобрицької [2–4], В. Босої [5–6], С. Процької [2–3] та інших науковців (Т. Куценко, С. Кутова, М. Іванілішин), які аналізують теоретичні та методичні аспекти професійної підготовки здобувачів філологічної освіти, характеризують провідні методологічні підходи і концептуальні засади проблеми формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами ІКТ тощо. Водночас проблема, порушена в назві статті, системно авторами наукових праць не розглядалася.

Мета статті – проаналізувати професійну підготовку майбутніх філологів засобами ІКТ за умов сучасних викликів.

Виклад основного матеріалу. Цифровізація вищої освіти – стратегічно важливий напрям її сучасного розвитку. За умов викликів сьогодення (глобалізація освіти, війна, міграційні процеси українських студентів, дистанційне навчання тощо) ефективність професійної підготовки здобувачів вищої освіти визначається не тільки обсягом здобутих знань, а й умінням орієнтуватися “у швидкоплинних інформаційних потоках, самостійно набувати нових знань, здійснювати самоконтроль за виконанням дій, здатністю до подальшого здобуття професії в умовах розвитку суспільства знань”, тому впровадження комп’ютерно орієнтованої освіти у ЗВО “спрямовується на підготовку кваліфікованого фахівця відповідного рівня і профілю, конкурентного, компетентного, мобільного, здатного працювати на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного удосконалення впродовж життя” [3, 59]. Слушним є твердження науковців В. Бобрицької та С. Процької про те, що за умов “розвитку інформаційно-комунікаційної сфери суспільства процес модернізації освіти має відбуватися з урахуванням актуальних запитів щодо її якості, поліпшення ефективності, інтенсивності й інструментальності, зниження трудомісткості процесів використання інформаційного ресурсу у навчальному процесі” [4, 274]; відповідно інноваційні зміни великою мірою залежать від самого студента, його креативності, творчого потенціалу, мотивації та готовності до безперервної самоосвіти, від потреби в професійному зростанні тощо [2; 3]. З огляду на це автори до ключових завдань “формування професійних компетентностей майбутніх філологів засобами комп’ютерно орієнтованих ІКТ” відносять: “1) підготовку висококваліфікованого фахівця; 2) формування знань з понять “комп’ютерно орієнтовані ІКТ”, “дистанційне навчання”, “хмарні сервіси”, “освітній портал викладача”, “соціальні мережі” тощо; 3) розвиток умінь і практичних навичок використання сучасних комп’ютерно орієнтованих ІКТ; 4) фор-

мування навичок самореалізації й розвитку індивідуальності в контурах процесу формування інформаційної грамотності” [3, 61].

Якщо раніше випускники ЗВО зі спеціальності “Філологія” працювали зазвичай шкільними вчителями, то нині перелік філологічних професій істотно розширився, це, зокрема, актуальні для сучасного суспільства фахівці, які стали своєрідними посередниками в комунікації між різними соціальними групами: іміджмейкер, спірайтер, спеціаліст зі зв’язків із громадськістю, референт, пресекретар, копірайтер тощо, випускники філологічних спеціальностей працюють у численних комерційних структурах, знаходять себе у сфері управління, видавничій справі, де працюють з інформаційними масивами, займаються опрацюванням та аналізом інформації, різних джерел, що неможливо без застосування ІКТ, фахівцям доводиться створювати складні комплексні документи в текстових процесорах, опрацьовувати числові дані за допомогою таблиць, готувати різноманітні презентації, перекладати тексти. Усе це пов’язано з постійним використанням інформації та різних засобів ІКТ.

Як зазначено в Пояснювальній записці до Державного Стандарту спеціальності 035 Філологія [7] (далі – Стандарт), “бакалавр-філолог може працювати в науковій, літературно-видавничій та освітній галузях; на викладацьких посадах у закладах загальної середньої освіти (за наявності в освітній програмі циклу психолого-педагогічних та методичних дисциплін і проходження педагогічної практики); у засобах масової інформації; у різноманітних фондах, спілках, фундаціях гуманітарного спрямування, музеях, мистецьких і культурних центрах тощо; у різних галузях господарства, де потрібні послуги зі створення, аналізу, перекладу, оцінювання текстів”. У цьому документі, який регламентує професійну підготовку майбутніх філологів, наведено перелік компетентностей і результатів навчання, який, проте, не є вичерпним. З-поміж загальних компетентностей здобувачів вищої освіти – здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (3 позиція), здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями (5), здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел (6), здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (11), навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (12), здатність проведення досліджень на належному рівні (13). Нормативний зміст підготовки майбутніх філологів сформульовано в термінах результатів навчання, з-поміж іншого це: “1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефхівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації. 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел,

зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати. 3. Організувати процес свого навчання й самоосвіти... 6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності. 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв’язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів. 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності... 10. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності. 11. Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами. 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють... 19. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології” [7].

За результатами аналізу Стандарту робимо висновки, що провідним аспектом професійної підготовки майбутніх філологів у сучасному світі є наукова та культурна взаємодія, а важливим засобом її здійснення – комп’ютерна техніка з новими інформаційними технологіями. Важливо зазначити, що з-поміж 43 спеціалізацій велике місце відводиться іншомовній освіті: українська мова та література, кримськотатарська мова та література, фольклористика, прикладна лінгвістика, 12 – східні мови (переклад включно) (арабська, в’єтнамська, гінді, іврит, індонезійська, китайська, корейська, перська, турецька, японська, азербайджанська, фарсі), 8 – слов’янські (переклад включно) (болгарська, польська, сербська, словацька, хорватська, чеська та ін.), 4 германські (переклад включно) (англійська, нідерландська, німецька, шведська), 5 романські (переклад включно) (іспанська, італійська, португальська, румунська, французька), 2 балтійські (переклад включно) (литовська, латвійська), 2 кельтські (переклад включно) (ірландська, шотландська), угро-фінські (переклад включно), класичні мови та літератури (переклад включно), албанська мова і література (переклад включно), вірменська мова і література (переклад включно), картвельські мови і література (переклад включно), перша – грузинська, новогрецька (переклад включно) [7].

Сучасна педагогічна наука, лінгвістика у своєму арсеналі мають низку моделей професійної підготовки майбутніх філологів. Науковці по-різному описують граматичну, мовну, предметну, професійну, стратегічну, країнознавчу, прагматичну та інші компетенції як складники комунікативної компетенції з огляду на специфіку своєї професійної діяльності,

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИМІРІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

кола наукових інтересів тощо. За результатами аналізу освітньо-професійних програм (ОПП) низки факультетів ЗВО, де готують майбутніх філологів, робимо висновок, що, з одного боку, у практичній діяльності викладачі прагнуть навчати здобувачів вищої освіти, постійно адаптуючи чинні методики вивчення іноземної мови до тієї моделі, яку декларує Рада Європи (1997) у згаданому нами вище документі, формуючи комунікативну компетенцію у трьох її вимірах: лінгвістичному, соціолінгвістичному, комунікативному (прагматичному) [8], з іншого боку, таким аспектам, як цифровізація філологічної освіти, екологія / нормативність української наукової мови, мовно-лексичні засоби наукового стилю, особливості професійного мовлення майбутніх фахівців

у галузі філології, формування риторичних навичок майбутнього фахівця, український мовленнєвий етикет тощо, в ОПП не відведено належної уваги; у процесі вивчення фахових дисциплін блоку професійної підготовки недостатньо уваги приділено формуванню національно-мовної особистості, українській мовленнєвій культурі майбутніх філологів, створенню комфортно-емоційного, комунікативно насиченого україномовного середовища засобами слова тощо. Екологічна картина наукових текстів студентів є доволі складною. За результатами аналізу студентських наукових робіт, які є у вільному доступі, виокремлено типові мовні помилки, які тиражуються у численних кваліфікаційних (бакалаврських) роботах. Наводимо окремі з них (табл. 1).

Таблиця 1

Типові мовні помилки, які трапляються в студентських наукових текстах

Нормативно	Помилка
залучено	здіяно
20 осіб	20 чоловік
актуальність зумовлена	актуальність обумовлена
ця проблема	дана проблема
такі завдання	наступні завдання
учені зауважують	учені відмічають
висновок	заключення
мети досягнуто	ціль досягнуто
низка вчених	ряд учених
поставлені завдання	поставлені задачі
численні роботи	чисельні роботи
констатувальний експеримент	констатуючий експеримент
формувальний експеримент	формуючий експеримент
аналіз становлять	аналіз складають
вивчення об'єкта, предмета	вивчення об'єкту, предмету
констатувальний	константувальний
закінчення додатка	закінчення додатку
довкілля	оточуюче середовище
охочі брати участь	бажаючи приймати участь
здобути освіту, диплом	отримати освіту, диплом
з одного боку	з однієї сторони
розв'язання проблеми	вирішення проблеми
з іншого боку	з другої сторони
навчати англійської мови	навчати англійській мові
властивий, притаманний учневі	властивий для, притаманний для учня
характерний для мовця	характерний мовцеві
згідно з даними	згідно даних
дійшли висновку	прийшли до висновку
галузь знань	область знань
найвищий показник	самий вищий показник
наводити дані	приводити дані
відповідно до розкладу	відповідно розкладу
розташовано в залі	знаходиться в залі
трапляються помилки	зустрічаються помилки
навички	навики
протягом / упродовж тижня	на протязі тижня

виняток становить	виключення становить
вищий від середнього	вищий середнього
навчальні плани	учбові плани
більш точний показник	більш точніший показник
стосунки / взаємини між учнями	відносини між учнями
ставлення читача до твору	відношення читача до твору
здоров'язбережувальні технології	здоров'язбережуючі технології
люди, що оточують	оточуючі люди
виконаймо вправу	давайте виконаємо вправу

Отже, екологізація наукового знання – закономірний і важливий процес у професійній підготовці майбутніх філологів. Забруднене мовнонаукове середовище і байдуже ставлення до цієї проблеми більшої здобувачів освіти та викладачів-науковців – “наслідок розвитку радянського нормативізму, який проєктував на активізацію процесу українсько-російської двомовності, штучне зближення далеко не близьких української та російської мов та націй, створення інтернаціонального лексичного фонду, що слугувало зросійщенню української мови, спричинило появу мовних штампів, росіянізмів, покручів, суржику. Іншими словами, втрати національно-мовного обличчя носіїв мови” [1, 54].

У процесі професійної підготовки майбутніх філологів варто використовувати практико орієнтований підхід, що передбачає розгляд та розв’язання мовно-екологічних проблем у сфері наукового стилю. Більше уваги на заняттях доцільно присвятити вивченню інтегрального пакета Microsoft Office та його компонентів: Word, Power Point, Excel, за допомогою яких студенти вчать налаштовувати панелі інструментів у Microsoft Word, здобувають уявлення про форматування наукового тексту (статті, курсової, бакалаврської робіт тощо). Уже студентів-першкурсників доречно познайомити з курсом “Практичний курс з машинопису”, що уможливило б сформувати фахові компетентності з ділової комунікації, а також розвивати навички друку “сліпим” десятипальцевим методом, оформлення текстового матеріалу, удосконалити вміння послуговуватися текстовими редакторами, формувати текст, користуватися прикладним програмним забезпеченням, електронними таблицями, оволодіти технікою постановки рук на клавіатурі, технікою зорового відстеження тексту на папері, автоматизму рухів у процесі набору тексту з високою швидкістю та якістю друку, опанувати техніку оформлення наукового документа за допомогою друкувальних засобів тощо. У центрі уваги – вивчення вимог до електронного подання наукових робіт (оформлення змісту, рисунків, таблиць, списку літератури, додатків тощо), мовно-стилістичне редагування тексту, що, безперечно, є важливим та практико орієнтованим для філолога, редагування некоректних елементів форматування (дефіс / тире, лапки, слова з переносом, зайві / від-

сутні пробіли та ін.). За допомогою автоматизованих можливостей Microsoft Office Word студентів варто навчити усувати ці негаразди, правильно оформляти текст, розміщувати його в потрібній частині наукового документа, знайомити з недрукованими знаками та з режимом рецензування. У процесі вивчення курсу “Українська мова за професійним спрямуванням” майбутнім філологам доречно пропонувати для виправлення тексти, які некоректні не лише з погляду технічного оформлення, а й ті, що містять орфографічні, пунктуаційні, стилістичні та інші види помилок. Так студенти-здійснюють і стилістичне редагування текстів, екологізують мову, удосконалюють навички пошуку помилок, що формує професійні навички. Обов’язкова умова такого типу завдань: у запропонований текст, що потребує мовної екологізації, виправлення не вносяться – їх потрібно зробити так, щоб при натисканні мишею на будь-якій помилці відкривалася нова вебсторінка, на якій було б пояснення помилки та запропоновано правильний варіант тексту. За таких умов актуалізовано знання щодо створення вебсторінок та організації системи гіперпосилань.

Такі вимоги до професійної підготовки майбутніх філологів-перекладачів зумовлюють необхідність більш докладного розгляду питання про можливості й переваги ІКТ під час розв’язання конкретних перекладацьких завдань і визначення відповідних навичок та умінь у галузі ІКТ. Інформаційно-технологічні навички та вміння філолога-перекладача поділяються залежно від їх функціонального призначення: навички перекладацького характеру, які передбачають використання тезаурусу, електронних словників (із можливістю контекстного пошуку слова), електронних освітніх ресурсів інтернету, спеціалізовані перекладацькі форуми, численні електронні словники, системи машинного перекладу, системи автоматизованого перекладу, що базуються на технології накопичення перекладацької пам’яті та ін.; комунікативні вміння, пов’язані з пошуком, здобуттям і передачею інформації (зв’язок з електронною поштою, надсилання файлів, участь у роботі форумів та конференцій); вміння вести інформаційний пошук за допомогою електронних словників, енциклопедій, пошукових систем в інтернеті, віртуальних бібліотек та архівів тощо; навички, необ-

хідні для підвищення продуктивності й ефективності роботи (сканер, інтерактивне голосове меню, текстовий редактор тощо). Це далеко не повний перелік електронних ресурсів, які мають опанувати майбутні філологи під час навчання у ЗВО, щоб невдовзі стати конкурентоспроможними фахівцями на ринку професійних послуг.

Висновки. Ураховуючи стрімкий перехід освіти в інформаційну епоху та глобальну комп'ютеризацію суспільства, необхідною умовою успішної професійної підготовки майбутніх філологів є цифровізація вищої освіти. За умов викликів, перед якими опинилася вища освіта України (війна, глобалізація, міграція студентів, дистанційне навчання, спричинене карантинними обмеженнями тощо), на тлі повсюдної комп'ютеризації суспільства здійснювати підготовку фахівців-філологів неможливо без використання сучасних ІКТ та роботи з електронними ресурсами, а розвиток інформаційно-технологічної компетенції майбутніх філологів стає пріоритетним. Саме ІКТ є не лише засобом розвитку теоретичної підготовки здобувачів освіти, а й практичним закріпленням, засобом підготовки їх до життя в інформаційному суспільстві, а також до майбутньої професійної діяльності та як наслідок – досягнення максимально можливої якості цієї діяльності. Подальшого дослідження потребують проблеми, пов'язані з підготовкою викладачів до використання ІКТ в освітньому процесі здобувачів вищої освіти, підвищення кваліфікації викладачів перекладацьких дисциплін у галузі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та екологізації/редагування наукових текстів, розробка методів і методик навчання з використанням інноваційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білавич Г. Екологія українського наукового мовлення : монографія. Вид. 2-ге, доп. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 340 с.
2. Бобрицька В.І., Процька С.М. Комп'ютерно орієнтована освіта майбутніх філологів : навчально-методичний посібник для студентів ВНЗ. Полтава : Скайтек, 2016. 136 с.
3. Бобрицька В.І., Процька С.М. Формування професійних компетентностей майбутніх філологів засобами комп'ютерно орієнтованих технологій. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 58. № 2. С. 59–66.
4. Бобрицька В. Освітня політика України у сфері інформатизації освіти. *Освітня політика: філософія, теорія, практика* : монографія / за ред. В.П. Андрущенко ; авт. кол.: В.П. Андрущенко, Б.І. Андрусишин, В.І. Бобрицька, Р.М. Вернидуб та ін. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 273–316.
5. Боса В.П. Інформологія як методологічна основа підготовки сучасного фахівця-філолога *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. № 4. С. 231–236.
6. Боса В.П. Методична система професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 12 (26). С. 499–513.
7. Державний Стандарт спеціальності 035 Філологія. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/035-Filolohiya-bakalavr.28.07-1.pdf>
8. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання д-р пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
9. Лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах вищої педагогічної та загальної середньої освіти : монографія / відп. за вип. М. Сідун, Т. Полонська. Мукачево : МДУ, 2018. 342 с.
10. Скільки українських учителів, студентів, учнів перебуває за кордоном. URL: https://24tv.ua/education/ukrayntsi-za-kordonom-pid-chas-viyni-skilki-uchiteliv-studentiv_n2394182
11. The European Indicator of Language Competence. Report from the Educational Council to the European Council. Barcelona, March 2002. URL: <http://www.edu.languagelearn.com.ua>.

REFERENCES

1. Bilavych, H. (2020). *Ekolohiia ukrainskoho naukovooho movlennia* [Ecology of Ukrainian scientific speech]. *Monograph*. 2nd ed., rev. Ivano-Frankivsk, 340 p. [in Ukrainian].
2. Bobrytska, V.I. & Protska, S.M. (2016). *Kompiuterno oriietovana osvita maibutnix filolohiv* [Computer-oriented education of future philologists: educational and methodological manual for university students]. *Educational and methodological manual for university students*. Poltava, 136 p. [in Ukrainian].
3. Bobrytska, V.I. & Protska, S.M. (2017). *Formuvannia profesiinykh kompetentnosti maibutnix filolohiv zasobamy kompiuterno oriietovanykh tekhnolohii* [Future philologists' professional competences formation by means of computer oriented technologies]. *Information technologies and teaching aids*. Vol. 58. No. 2. pp. 59–66. [in Ukrainian].
4. Bobrytska, V. (2015). *Osvitnia polityka Ukrainy u sferi informatyzatsii osvity* [Educational policy of Ukraine in the field of informatization of education]. *Educational policy: philosophy, theory, practice*. Kyiv. pp. 273–316. [in Ukrainian].
5. Bosa, V.P. (2020). *Informolohiia yak metodolohichna osnova pidhotovky suchasnoho fakhivtsia-filoloha* [Information science as a methodological basis for the training of a contemporary specialist-philologists]. *Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers*. No. 34. pp. 231–236. [in Ukrainian].
6. Bosa, V.P. (2023). *Metodychna systema profesiinoi pidhotovky maibutnix filolohiv zasobamy suchasnykh informatiinykh tekhnolohii* [Methodological system of professional training of future philologists by means of modern information technologies]. *Scientific innovations and advanced technologies*. No. 12 (26). pp. 499–513. [in Ukrainian].
7. *Derzhavnyi Standart spetsialnosti 035 Filolohiia* [State Standard of specialty 035 Philology]. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/035-Filolohiya-bakalavr.28.07-1.pdf> [in Ukrainian].

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ ЗАСОБАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО ТРЕНІНГУ

8. Zahalnoevropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Pan-European Recommendations for language education: study, teaching, assessment]. Science ed. Ukrainian edition of Dr. Ped. Sciences, Prof. S.Yu. Nikolayev. (2003). Kyiv, 273 p. [in Ukrainian].

9. Lihvodydakychni zasady navchannia inozemnykh mov u zakladakh vyshchoi pedahohichnoi ta zahalnoi serednoi osvity (2018). [Linguodidactic principles of teaching foreign-languages in institutions of higher pedagogical and general secondary education: monograph]. Mukachevo, 342 p. [in Ukrainian].

10. Skilky ukrainskykh uchyteliv, studentiv, uchniv перебуває за кордоном [How many Ukrainian teachers, students, pupils are abroad]. Available at: https://24tv.ua/education/ukrayntsi-za-kordonom-pid-chas-viyni-skilki-uchyteliv-studentiv_n2394182 [in Ukrainian].

11. The European Indicator of Language Competence. Report from the Educational Council to the European Council. Barcelona, March 2002. Available at: <http://www.edu.languagelarning.com.ua>. [in English].

Стаття надійшла до редакції 29.12.2023

УДК 378: 791.635-051]: 159.98

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298628>

Ольга Сорока, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Василь Баранюк, аспірант кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ ЗАСОБАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО ТРЕНІНГУ

У статті висвітлено проблему професійної підготовки майбутніх акторів засобами психофізичного тренінгу. Актуальність проблеми вбачаємо у тому, що сьогоднішня потреба оновлення професійної підготовки майбутніх акторів, спрямованої на розвиток професійно важливих психофізичних якостей, формування акторської майстерності з використанням тренінгу. Встановлено, що результатом пластичного виховання майбутніх фахівців спеціальності 026 Сценічне мистецтво – це пластична культура, що є ознакою професійної майстерності. Представлено комплекс принципів, що забезпечують процес формування пластичної культури майбутніх акторів. Увагу зосереджено на психофізичному тренінгу, заснованому на “методі психофізичних дій”. Встановлено, що складовими елементами психофізичного тренінгу є комплекси ритмічної гімнастики, пластичні етюди, техніка імпровізації тощо.

Ключові слова: професійна підготовка; пластичне виховання; пластична культура; майбутні актори; майбутні фахівці галузі знань 02 Культура і мистецтво; майбутні фахівці спеціальності 026 Сценічне мистецтво; тренінг; психофізичний тренінг.

Табл. 1. Літ. 9.

Olga Soroka, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, Head of the Social Work and Management of Sociocultural Activities Department, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Vasyl Baraniuk, Postgraduate Student of the Social Work and Management of Sociocultural Activities Department, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

FEATURES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE ACTORS BY USING PSYCHOPHYSICAL TRAINING

The article presents the problem of professional training of future actors by means of psychophysical training. The relevance of the problem lies in the fact that today's needs require updating the professional training of future actors aimed at developing professionally important psychophysical qualities, forming acting skills using training.

In the structure of the educational process of institutions of different accreditation levels that train future specialists in the specialty 026 Performing Arts, there are disciplines aimed at forming the actor's skills: “Stage Speech”, “Actor's Skill”, “Basics of Stage Movement”, “Music Literacy”, “Voice Training”, “Makeup”, “Stage Combat”, etc. A special place in this list belongs to the “Actor's Training”, which allows the forming and developing the plastic culture of future actors. It has been established that the result of plastic education of future specialists in the specialty 026 Performing Arts is plastic culture, which is a sign of professional skill necessary for successful work on creating a full-fledged stage image. The article presents a set of principles that ensure the process of forming the plastic culture of future actors: principles that ensure the physiological block of training future actors; special principles of forming emotional and imaginative thinking; principles aimed at forming a stage image. Attention